Umudun Bekçileri: Öğretmenlerimiz

Vefa Taşdelen

Türkçede, eğitim geniş anlamda kullanılır. Sözgelimi, öncelikle insanlardaki olumlu davranış değişikliklerini ifade eder. Ancak, gündelik dilde, hayvanlardaki kimi davranış değişikliklerinin de eğitim olarak adlandırıldığı durumlar olur. İnsan, hayvanı kendisi için eğitir. Hegel'in dediği gibi, insan hayvanlara bir isim vermekle, dahası onları belirli amaçlar doğrultusunda eğitmekle doğa üzerinde bir egemenlik oluşturur; bir köpeği, bir fili, bir atı, bir güvercini eğitirken, kendisi için eğitir, bundan bir fayda bekler. İnsanı eğitmekte ise öncelikle eğitilene dönük bir amaç gözetilir. Çünkü söz konusu olan bir nesne değil, biricikliği olan, hiçbir şekilde yeri başkaları tarafından doldurulamayan bir şahsiyettir, kişiliktir. Bu durum, insan eğitiminin ayrıcalıklı yapısını oluşturur. Bu eğitim biçiminin hedefini de, Kant'ın bir kavramından yararlanarak söylersek, "özerk birey" ideali oluşturur. Kavrayış gücünü aktif hale getiren, kendi hayatının öznesi olan, özgürlük ve sorumluluk bilinciyle çevre ve toplumla ilişkisini etik çerçevede sürdüren, başkalarını hiçbir koşulda nesneleştirmeyen, onları her bir durumda "kişilik" olarak gören birey ideali, bu anlayışın temelini oluşturur. Eğitimdeki "davranış değişikliği" bu hedefe yönelik gerçekleşir. İnsanı bir bilgi küpü ya da bir makinanın parçası olarak değil, kendi hayatının öznesi olan, bu çerçevede başkaları ile olumlu ilişkiler geliştirebilen, karar verirken, seçimde bulunurken başkalarını da gözetebilen, Descartes'ın deyişi ile, başkalarının peşinden gözü kapalı sürüklenip gitmek yerine kendi aklını kullanabilen, kendine özgü bir bakış açısı oluşturabilen, varlığı ve hayatı bu bakış açısından görebilen bir şahsiyet olarak eğitebilirsek, söz konusu davranış değişikliğini de gerçekleştirmiş oluruz. Toplum, yasa, insan hakları, demokrasi, özgürlük kavramları, ancak bu bireyin yetişmesi ile gerçeklik kazanıp somut bir temele oturabilir.

Bunun sonucunda söylenebilecek şey, öğretmenin eğitimdeki önemli rolüdür. Bu rol de, anlaşılacağı üzere, en yetkin şekilde;

- öğrenciyi hazır bir programla biçimlendirmede değil, onun kendi potansiyelini keşfetme ve aktif hale getirmesine kaptığı katkıda;
- öğrenciye bir görüş empoze etmede değil, onun kendi görüşünü ve perspektifini bulmasına yaptığı kılavuzlukta;
- bir değerler sistemi sunmada değil, öğrencinin kendi değerlerini oluşturabilmesine verdiği destekte;
- bir yol ve yön kazandırmada değil, yolları ve yönleri tanıtarak öğrencinin kendi yolunu ve yönünü bulmasına yaptığı katkıda;

- öğrenciye bir kişilik eklemesinde değil, onun kendi kişiliğini bulmasına yaptığı yardımda;

bütün bu aktif ve kurucu çabalara yaptığı katkıda ortaya çıkar. O zaman diyebiliriz ki, eğitimdeki asıl sorun, bina, derslik, laboratuvar, teknoloji, hatta program eksikliği değil, öncelikle öğretmen yetiştirme sorunudur. İyi öğretmenler yetiştirebilen sistemlerin başarısız olma ihtimali düşüktür. Öğretmen eğitimin gören gözü, hisseden vicdanı, düşünen aklı, fark eden bilincidir. Öğretmenlik, bir yetkinliği, bir doluluğu, bir olgunluğu ifade eder. Sadece belirli bir konuda bilgiyi değil, bütüncül bakışıyla bir tür bilgeliği ifade eder. Mahareti ve ustalığı ifade eder. İnce işçiliği, ahlakı ve estetiği ifade eder. Sabrı, sevgiyi, umudu ve ideali ifade eder. Sosyal yeterliliği, iletişim gücünü ve örnek şahsiyeti ifade eder.

***

Her dönemde olduğu gibi günümüzde de öğretmenlik mesleğinin çeşitli sorunları vardır. Öğretmenlik mesleğini, bir "tükenmişlik alanı" olmaktan çıkarabilmek; heyecanı, umudu, sevinci ve yaşama duygusu olan bir meslek haline getirilebilmek, toplumu yeniden kuracak sürece girmek demektir. Bu nedenle, öğretmenlerimize çalışma ve araştırma şevki kazandıracak motivasyon kaynakları bulunmalı, bunu başarabilmek için de: sözgelimi, üniversitelerdeki akademik unvanlara benzer bir sınıflamanın oluşturulması; öğretmenliğin, düz öğretmen olarak başlanılıp düz öğretmen olarak bitirilen bir meslek olmaktan çıkarılması; kendi doğasına uygun şekilde sürekli bir çalışma, ilerleme ve yenilenme alanı haline getirilmesi gerekir. Bu nedenle bir zamanlar uygulamaya konulan "öğretmen", "uzman öğretmen", "başöğretmen" gibi düzenlemeler yeniden gündeme getirilebilir; bu ve benzeri unvanların verilmesi sadece yapılacak bir test sınavına değil, aynı zamanda akademik aktivite ve başarılara tabi tutulabilir. Yüksek lisans, doktora yapan, makale yazan, araştırma yapan, proje üreten, bilimsel toplantılara katılan öğretmenler, belirli bir maddi getirisi de olan unvanlarla teşvik edilebilir. Öğretmenlerin, kendi mesleklerini akademik bir bilinçle algılayabilmeleri, eğitimin gelişmesi, sorunlarının çözülmesi açısından önemlidir. Bunun yanında, akademik kültürün yaygınlaştırılabilmesi için, üniversite hocalarının, okullarda, en azından belirli saatlerde istihdamı sağlanabilir. Tabii burada, önemli olan husus, öğretmenlik mesleğine bir heyecan, umut, enerji, ideal getirecek, öğretmenliği sıradan bir iş ve meslek olarak görmeyecek öğretmenlerin yetiştirilebilmesidir. Toplumsal sorunların çözümüne eğitimden, eğitimdeki sorunları çözümüne ise öğretmen yetiştirmeden başlamak, iyi bir yerden başlamak olacaktır.